

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5.
Telefon: 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni podatek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon: 31-25, 31-26
Podatnik: Nova mesto, Ljubljanska cesta 42
Račun: na Ljubljanskem pokrajinu pri poštnem zavodu k. 17.749, za ostale kraje
Račun: Servizio Corri Post. No 11-3118
IZKLUČNO ZASTOPSTVO za oglase in Kr. Italije in možnosti tisoč
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Obrambni boji na Siciliji

22 sovražnikovih letal sestreljenih

Vrhovno poveljništvo. Vojno poročilo št. 1182.

Potni način razvrstitev na Siciliji razvija sovražniki z uporabo svežih sil in ob močni podprtosti letalstva svoja ofenzivno akcijo, ki so jo Italijanske in nemške čete v ostri borbi zadrežale.

V silovitih bojih prejšnjih dni se je po hrabrosti in vztrajnosti odlikovala motorizirana oklopna skupina pod poveljstvom polkovnika Gottfrieda Kieclera iz Cesene. Lovci Osi in protiletalske baterije so uničili 16 angleško-ameriških letal in sicer 10 nad Sardinijo, 2 nad Sicilijo, 2 nad Egejskim morjem in 2 nad Grčijo.

V zraku nad pokrajino Lazio so naši lovci včeraj prestregli sovražno letalsko skupino in sestrelili brez lastnih izgub 4 štirimotorne in 2 dvomotorne letal.

Cetra obsooba napada na Rim

Lisbona, 31. jul. s. List »Coreo do Minho«, ki izhaja v mestu Bragi, največjemu

VAŽNI SKLEPI VLADE

Z današnjim dnem je militarizirano vse osebje prometnih ustanov ter poštne, telefonske in radijske službe

Rim, 30. jul. s. Uradni list objavlja naslednji ministrski dekret z dne 30. julija 1943, ki stopi v veljavo z današnjim dnem:

Cl. 1. Med sedanjim vojnim stanjem je osebje državnih železnic ter pošte in telegrafov militarizirano v smislu člena 2. Kr. dekreta z dne 30. marca 1943 št. 123. Za izsenčenje čina z vojaškimi čini tega osebja veljajo obramci v Kr. dekretu z dne 20. marca 1943 št. 401, in v razglasih dne 4. in 16. junija 1943 o militarizaciji železniškega, telegrafističnega, brzjavnega in telefonističnega osebja na otokih Siciliji in Sardiniji.

Cl. 2. Med sedanjim vojnim stanjem se prav tako militarizirano v smislu cl. 2. Kr. dekreta z dne 30. marca 1943 št. 123 osebje sprejemalcev državnih železnic, pošte izplačevalnice, koncesioniranih tvrdk za poštne prevoze in izven mestnih električnih železnic, dopuščene zasebni industriji, koncesionirani telefonskih družb, italijanskega radiotelefonskega zavoda (ELAR), družbe Italtelefona družbe italijanskega telefonskega interurbanskega omrežja (SIRI) in družbe spalnih vagonov. Izenačenje položaja z vojaškim osebjem se izvršuje tako, da postanejo predstojniki kapitani, uradniki in sprejemalci podporočniki, delavci pa vojaki.

Cl. 3. S sledenjem odločbo bodo določeni znaki, ki jih bo moralo militarizirano osebje nositi na osnovi tega dekreta.

Cl. 4. Na podlagi tega dekreta ne pravljajo nobene posebne doklade militariziranih osebju.

Cl. 5. Ta dekret ne velja za militarizirano osebje po učinku dekreta z dne 14. oktobra 1937 št. 2.707, člena 1. Kr. dekreta z dne 30. marca 1943 št. 123 in razglasov z dne 4. in 16. junija 1943.

Novi generalni direktor za tisk

Rim, 30. jul. s. Minister za ljudsko kulturo je izročil funkcije generalnega direktora služb italijanskega tiska gr. iff. dr. prof. Amadeu Tostiju, bivšemu inšpektorju za radijske oddaje.

Podvojitev družinskih doklad

Rim, 30. jul. s. Z veljavnostjo za nazaj do 1. novembra 1942 je v korist delavcev, ki služijo domovini v orozu, razširjena podvojitev družinskih dokladov. Pravica do podvojitev družinskih dokladov je priznana vsem zaposlenim (uradnikom in delavcem) v industriji, trgovini, svobodnih in umetniških poklicih ter pri kreditnih in zavarovalnih ustanovah, ki izvajajo normalne doklade med vojaško službo. Izključeno so poljedelski delavci glede na posebno skrbstvo, ki je odrejeno na tem področju. Večji znesek, ki bodo morali biti izplačani na naslov podvojitev, ne bodo takoj izplačani, temveč bodo zapisani v dobro vsem, ki imajo do njih pravico in bodo vinkulirani do konca vojne. Na te zneski se bodo računalne obresti po 2% in pol odstotkov, ki pa bodo tudi vinkulirane. Brez podvojitev pade na državo za delavce v industriji, trgovini ter svobodnih in umetniških poklicih, ki prejemajo družinske doklade na osnovi zakona z dne 28. oktobra 1940, št. 495. Za zasebne uradnike pa to brez prehaja na blagajno za vojaške pozive pri uradnikih. Za nameščence v kreditnih in zavarovalnih ustanovah in te delavcev, ki imajo pravico do nadaljnega izpostavljanja mezd, bodo v celoti bodisi delno, med vinkulacijem na temelju cl. 9, št. 4 Kr. ukaza zakona z dne 17. junija 1937, št. 1048, pa delodajalcji, ki morajo vpeljati v skupno blagajno za družinske doklade tudi višje prispevke, določene po dodatnih družinskih dokladih. Od 1. novembra 1942 dalje bodo torej morali delodajalcji vpeljati: za nameščence v industriji skupni prispevki 20%; za nameščence v trgovini skupni prispevki 14.80% itd. Za vinkulirane nameščence (uradnike in delavce), katerim se družinske doklade izplačujejo neposredno iz pokrajinskih ustanov za socialno skrbstvo, se na zahtevo nobeno novo vpeljati od delodajalcev, razen tiste, kar je bilo zgoraj omenjeno glede plačevanja prispevkov. Nasprotno pa morajo delodajalcji za vinkulirane nameščence (uradnike in delavce), katerim izplačujejo normalne družinske doklade delodajalcji sa-

mi, predložiti: Zavodu za socialno skrbstvo seznam placil, izvršenih na ta naslov, in obenem poslati imenski seznam vinkuliranih nameščencev, ki mora biti napisan na posebnih formulirjih, ki so na razpolago pri pokrajinskih ustanovah za socialno skrbstvo. O prilikl predložitve novih formulirjev morajo prizadete tvrdke in podjetja vpoštovati prispevke, ki jih morajo vpisati za dobo do 1. novembra 1942 najaz do 30. septembra 1943, da s tem omogočijo vpisanje v dobro dodatnih doklad za nazneno dobo v korist posameznih vponalcev.

Obvestilo XI. armadnega zbora

Gorostasne in najbolj neverjetne vesti krejajo po mestu in pokrajini.

Njihov izvor in cilji so očvidno tendenčni.

Ljubljana in pokrajina, ki sta že tolkokrat dali dokaze o dobrem četu, naj se pomirita in zaupata odgovornim oblastem in naj odgovorita z zdravo in pošteno propagando vsakomur, ki bi poskušal motiti resno delo in zavest vseh dobro mislečih.

Poveljništvo bo neusmiljeno postopalo z vsakim, ponavljam: z vsakim, ki razširja tendenčne vesti.

General Armadnega zboru
Poveljnik GASTONE GAMBARA

Priznanje vojnih gospodarskih doklad

Rim, 30. jul. s. Vojno ministrstvo je odredilo, da se od 1. avgusta t. l. četam, povelištvom, ustanovim in drugim službam na ozemlju, ki doslej niso uživali vsoj gospodarskih privilegijev, priznajo vojne gospodarske doklade do polovice, pri čemer je včas začasno vojno nakazilo, ki je bilo dovoljeno ali povisano z ukazom zakona dne 8. julija 1943 št. 610.

Vpoklic pod orče

Rim, 30. jul. s. Agencija Stefani objavlja: Z ukrepi, ki so jih predlagali vojni, mornariški in letalski minister, so bili bivši zvezni tajniki, zvezni podtajniki, tvojni zaupniki in skvadristi, pripadajoči organizacijam razpuščene PNF, poklicani pod orče.

Kazni za kršenje vladnih odredb

Bologna, 30. jul. s. Vojško sodišče v Bolonji je obsođilo delavca Antonia Cazzolija iz Bolonje na 3 leta zaradi zlosti na podredu od dne 26. julija 1943 povelištvu teritorialne obrambe, ki preprečuje zbiranje več ko treh oseb ter sprevide v zborovanju in druge podobne manifestacije na javnih prostorih.

Firenze, 30. jul. s. Teritorialno vojsko sodišče v Firenzi je izreklo prvo sodbo po zadnji spremembi, ko je obsođilo Alfreda Simoncina iz Ankone, upokojenega železničarja in sedaj posrečka, ki je bil obtožen, da je prekršil uredbo vojaške oblasti, cl. 93 kazenskega vojnega vojaškega zakonika, ker je pretekli rok razširil vzemljive vesti v nasprotju z javnim redom. Simoncini je bil obsojen na 6 mesecev zapora.

Odhod Majskega iz Londona znova razkriva „tesno“ sodelovanje Moskve

Basel, 30. jul. s. Neki dopis listu »Basler Nachrichten« iz Londona opozarja na odstranitev Majskega iz angleške prestolnice, ki je zadele in užalostila politične krogangleške prestolnice in zlasti one, ki so bolj popularni vlad, kajti Majs je bil precej popularen po 10-letnem bivanju v Londonu ter je bil v posebno prisrnih odnosih z Edenom. Zato je razumljivo, da je njegov odhod povzročil neugodje, ker se ne more pozabiti, da je zaveznštvo iz leta 1942 med Anglijo in Rusijo v veliki večini prispisani angloini ter Rusijo v takoreči kronanje njegove kraljice. Basler je sleda tega

Obrambni zid na Balkanu

Bukarešta, 30. jul. s. Evropski jugovzhod je kar najbolj odločen in trden, piše »Vlak« v članku o položaju na Balkanu. Stalno dovanjanje očajanja je pretvorilo balkanski polotok v veliki obrambni branik, kjer so ob strani čet Osi pripravljene tudi edinice zavezniških držav vsega področja. Bolgarska vojska je dosegla visoko stopnjo pripravljenosti in tudi albanske silo so razvile svojo vojaško udovitkovitost. Razen te človeške bariere obstaja še bariera utrdib v varnostnih sistemov, kateri je nedavno inspečiral nemški general Jacob ter ugotovil, da so primerni za našo, katero naj opravijo. Za primer resnih dogodkov so bili izdani tudi previdnostni ukrepi v zaledju. Lahko torej zaupamo v obrambni zid evropskega jugovzhoda, kajti pripravljen je na slehno možnost.

Borba za neodvisno Indijo

Bangkok, 30. jul. s. Predsednik lige za indijsko neodvisnost Čandra Bose je prispel v Bangkok da naveže stope z indijskimi skupinami in se zavabi tajški vladu za njeno velikodrušno pomoč. Obiskal je zunanjega ministra japonskega, italijanskega in nemškega veleposlanika. Imel je v unverzitetni dvorani velik govor, v katerem je med drugimi rekel: Prišlo bo čas, da bi se to čimprej zgodilo, ko se bo naša osvobodilna vojska pojavila na frontah Indije. Danes je naše edino geslo: V Delhi! Ob zaključku je rekel, da vsi vojaki, ki so se udeležili parade v čast japonskemu ministruškemu predsedniku v Šonanu, dobro vedo, da to bilo prvo dejanie akcije, ki bo dovršena še tedaj, ko bodo lahko defilirali pred ročjo trdnjava v Delhiu.

Na Indijskem oceanu potopljen ameriški parnik

Buenos Aires, 30. jul. s. Ameriško mornariško ministrstvojavlja, da je neka podmornica torpedirala in potopila na Indijskem oceanu ameriški trgovski parnik. Rešenje so izkrcali v New Yorku.

Oživljeno bojno delovanje na ruskom bojišču

Izjalovljeni sovjetski napadi pri Orlu — 148 sovjetskih tankov uničenih v dveh dneh — 7000-tonnska petrolejska ladja potopljena na Črnom morju

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 31. jul. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

V glavnih odsekih vzhodne fronte se je včeraj bojno delovanje zopet ojačalo.

Novi hudi napadi združenih sovjetskih pehotnih in oklopnih oddelkov proti našim postojankam v loku pri Orlu, se se izjavljovati v menjanju se borbah z visokimi izgubami za sovjetska.

Ob kubanskem predmestju in ob Ladoškem jezeru je sovjetski zopet napadel z močnejšimi silami.

Zapadno od Krimskake je zrušil napad sovjetov včes po vojnih divizij pred našimi črtami.

Jutro od Ladoškega jezera so bile sovjetske čete, ki so napadale z močnimi oddelki, podprtimi s topništvom in bojniimi letali, odbiti, sovjetov in nemških vitezov v frontu, načrtovanih z zelo.

Neka podmornica je potopila na Črnom morju 7000-tonnsko petrolejsko ladjo.

Na Siciliji so naše čete dosegle v budih borbah v srednjem odseku fronte popolno območje. Vsi sovjetovski poskusni za napad, pri katerih so sodelovali delni tudi nove čete, so bili zavrnjeni z zelo visokimi izgubami. Nad Sredozemjem so izjavljovani 16 sovjetskih letal.

Neka podmornica je potopila na Črnom morju 7000-tonnsko petrolejsko ladjo.

Na Siciliji so naše čete dosegle v budih borbah v srednjem odseku fronte popolno območje. Vsi sovjetovski poskusni za napad, pri katerih so sodelovali delni tudi nove čete, so bili zavrnjeni z zelo visokimi izgubami. Nad Sredozemjem so izjavljovani 16 sovjetskih letal.

Neka podmornica je potopila na Črnom morju 7000-tonnsko petrolejsko ladjo.

Na Siciliji so naše čete dosegle v budih borbah v srednjem odseku fronte popolno območje. Vsi sovjetovski poskusni za napad, pri katerih so sodelovali delni tudi nove čete, so bili zavrnjeni z zelo visokimi izgubami. Nad Sredozemjem so izjavljovani 16 sovjetskih letal.

Neka podmornica je potopila na Črnom morju 7000-tonnsko petrolejsko ladjo.

Na Siciliji so naše čete dosegle v budih borbah v srednjem odseku fronte popolno območje. Vsi sovjetovski poskusni za napad, pri katerih so sodelovali delni tudi nove čete, so bili zavrnjeni z zelo visokimi izgubami. Nad Sredozemjem so izjavljovani 16 sovjetskih letal.

Neka podmornica je potopila na Črnom morju 7000-tonnsko petrolejsko ladjo.

Na Siciliji so naše čete dosegle v budih borbah v srednjem odseku fronte popolno območje. Vsi sovjetovski poskusni za napad, pri katerih so sodelovali delni tudi nove čete, so bili zavrnjeni z zelo visokimi izgubami. Nad Sredozemjem so izjavljovani 16 sovjetskih letal.

Neka podmornica je potopila na Črnom morju 7000-tonnsko petrolejsko ladjo.

Na Siciliji so naše čete dosegle v budih borbah v srednjem odseku fronte popolno območje. Vsi sovjetovski poskusni za napad, pri katerih so sodelovali delni tudi nove čete, so bili zavrnjeni z zelo visokimi izgubami. Nad Sredozemjem so izjavljovani 16 sovjetskih letal.

Neka podmornica je potopila na Črnom morju

Kronika

Začasna omejitev obsega dnevnikov

Po odredbi ministrstva za ljudsko kulturo izhajajo vsi dnevniki v Kraljevini do nadaljnega štirikrat na teden na dveh in dva krat na teden na štirih straneh. Jutranjiki izhajajo na štirih straneh s četrkovimi in nedeljskimi številkami, opoldnevniki pa s četrkovimi in sobotnimi.

* Prosveni minister* pozdravlja Benedetta Croceja. Prosveni minister Leonar- do Severi je ob nastopu svoje službe poslal filozofu Benedetu Croceju brzojavku, v kateri ga zagotavlja, da se v teh dneh italijanska šola s hvaležnostjo in občudovanjem spominja svojega velikega učenika.

* Sem Benellijsko delo v Pragi. Iz Pra- ge poročajo, da je ondoto Nemško gledališče z izvrstnim uspehom uprizorilo farso italijanskega pisatelja Sem Benellijsa z naslovom »Blebača«. Farso je prevel v nemški jezik Karel Lerbes.

* Uporaba italijanske v korespondenci z Azori. Portugalsko vojno ministrstvo je pred kratkim dovolilo uporabo italijanske za dopisovanje z Azori in Ma- deiro.

* Gherardijeve komedije v Nemčiji. Iz Berlinja poročajo, da so v zadnjem času nemška gledališča uprizorila več komedij italijanskega pisatelja Gherardija z odličnim uspehom. Posebno tri veselolige imenovanega komediografa so dosegle na- ravnost rekordno število uprizoritev.

* Smrt viteza železnega križa. Dne 16. julija je v bojih severozapadno od Orla padel generalni poročnik Richard Müller, poveljnik nekega rensko-vestfalske pehotne divizije. General Müller si je konec februarja in v začetku marca letos pridobil velike zasluge za obrambo v odseku severno od Orla, zato ga je Hitler odlikoval z viteškim križem železnega križa.

* Nov ravnatljiv lista »Vedeta d'Italia«. Te dni je prevzel vodstvo lista »Vedeta d'Italia« v Fiumi Mario Maurizi.

* Sprememba v vodstvu beneškega »Gaz- zettino«. Beneški »Gazzettino« poroča v imenu uredniškega zborna svojim čitate- lijem, da je bil na mestu dosedanjega di- rektora dr. Giuseppega Ravengnanija imeno- van redakcijski odbor, ki ga sestavljajo: Enzo Duse, Danilo Gavagnin ter Enrico Motta.

* Povratak gorizijškega nadškofa iz Bo- logne. V Gorizijo se je vrnil nadškof mons. Carlo Margotti, ki se je mudil nekaj dni v Bologni.

* Nagrade za kuharje. Prefekt v Trie- stu je razpisal nagrade za najboljše ku- harje v uradniških in delavskih kuhinjah. Nagrade se bodo dodelile letos za Božič ter znašajo: 1500 lir, 1000 lir, 800 lir, 600 lir, 500 lir, 400 lir in 300 lir. Poleg teh nagrad bodo razdelili še nekaj tolažilnih nagrad po 100 lir.

* Nevanaden potred. Ada Boscolo iz Chioggie, ki ima svojega moža pod orojem, je te dni šla po opravkih iz hiše, pri tem pa so jo papadle porodne bolečine, da ni mogla nadaljevati pot. Ker so postajali popadki čedalje hujši, se je žena naslo- nila na bližnji zdravstveni center ter nazaj: 1500 lir, 1000 lir, 800 lir, 600 lir, 500 lir, 400 lir in 300 lir. Poleg teh nagrad bodo razdelili še nekaj tolažilnih nagrad po 100 lir.

* Reševalka je moralna sama v bolniš- nico. 26 letna Alda Chiozzi iz Mombasiglio, ki je pasla svoje ovce, je pred dne- vi opazila nekega petletnega dečka s ko- lesom dreveti po cesti. Slutec nesrečo, ki bi se utegnila primeriti, je Chiozzijeva planila na cesto in prestrelila kolo z dečkom ter ga s tem rešila gotovo smrti. Za- radi silovitega sanka pa se je sama tako poškodovala, da bo morala ostati mesec dni v bolnišnici.

* Z gondolo v bolnišnico. Na postajališču Gondolo v bazenu sv. Marka v Benetkah je te dni počival gondoljer Sante Vianello, ki je že 50 let izvraševal gondoljersko službo. Možu je nadomak postalo slab, zato je legal na tla v svoji gondoli ter prosil prijatelja, naj ga odpelje v bolnišnico. Pri- jatelj je njegovemu prošnji ustregel, ko pa je prispel z Vianellom na cilj, ki je opazil, da ne vozi betežnega starca, ampak mrtvca.

Kako nastajajo barometrske depresije

Pri opisovanju vremena so vedno znova predpostavljala, da je brez znanja, kaj so baro- metrske depresije ali kakor jimi tudi pravimo barometrska minima ali ciklone. Prav malo je ljudi, ki imajo količik dobro predstavo o tej velevažni vremenski tvorbi, skoraj nihče pa ne ve, kaj jo povzroča in vzdržuje, kako iz- redno zamotana je nastaja njenega postanka in kaj vse bi morali poznati, če bi hoteli predvideti njena pot in razvoj.

Ne bo odveč, če se zato malo zamotimo z vprašanjem nastanka barometrskih depresij, to je v važnem in zanimivim vprašanjem, ki je delo nemprestljive težave že mnogim me- teorologom in fizikom, med njimi celo slav- nem H. H. Holtz u.

Problem nastanka barometrskih depresij — področij nizkega zračnega tlaka, je v ospredju vseh drugih, za katere se zanima meteorologija. To je osrednje vprašanje, na katero si vremenska znanost še ni odgovorila z vso jasnostjo, in nobena izmed mnogoštivilnih teorij, se zdi, ne razloži popolnoma tega skrivnostnega vremenskega pojava. Različne sole različno tolmačijo postopek depresij in med seboj tekmujejo v dokazih za pravilnost svojih naziranj in za neutemeljenost nasprotnih. Izmed teorij in hipotez je predvsem znana tako imenovana lavovna teorija, ki jo je postavil Norvežan teoritet B. J. E. R. K. N. S. dalje novejša nemška teorija stratosferskih motenj in se kondenzacijska teorija, katere prvi utemeljitelj je bil H. H. Holtz, in ki ima na videz mnogo ugovorov proti sebi.

Poleg depresij, ki jih lahko razlože druge, eno izmed omenjenih teorij, se zdi, ne razloži popolnoma tega skrivnostnega vremenskega pojava. Različne sole različno tolmačijo postopek depresij in med seboj tekmujejo v dokazih za pravilnost svojih naziranj in za neutemeljenost nasprotnih. Izmed teorij in hipotez je predvsem znana tako imenovana lavovna teorija, ki jo je postavil Norvežan teoritet B. J. E. R. K. N. S. dalje novejša nemška teorija stratosferskih motenj in se kondenzacijska teorija, katere prvi utemeljitelj je bil H. H. Holtz, in ki ima na videz mnogo ugovorov proti sebi.

Poleg depresij, ki jih lahko razlože druge, eno izmed omenjenih teorij, se zdi, ne razloži popolnoma tega skrivnostnega vremenskega pojava. Različne sole različno tolmačijo postopek depresij in med seboj tekmujejo v dokazih za pravilnost svojih naziranj in za neutemeljenost nasprotnih. Izmed teorij in hipotez je predvsem znana tako imenovana lavovna teorija, ki jo je postavil Norvežan teoritet B. J. E. R. K. N. S. dalje novejša nemška teorija stratosferskih motenj in se kondenzacijska teorija, katere prvi utemeljitelj je bil H. H. Holtz, in ki ima na videz mnogo ugovorov proti sebi.

Poleg depresij, ki jih lahko razlože druge, eno izmed omenjenih teorij, se zdi, ne razloži popolnoma tega skrivnostnega vremenskega pojava. Različne sole različno tolmačijo postopek depresij in med seboj tekmujejo v dokazih za pravilnost svojih naziranj in za neutemeljenost nasprotnih. Izmed teorij in hipotez je predvsem znana tako imenovana lavovna teorija, ki jo je postavil Norvežan teoritet B. J. E. R. K. N. S. dalje novejša nemška teorija stratosferskih motenj in se kondenzacijska teorija, katere prvi utemeljitelj je bil H. H. Holtz, in ki ima na videz mnogo ugovorov proti sebi.

Ker je mnogoterost naziran tako različna in ker bi bila razlog posamezne teorije potrebna na večja priprava na ne tako skromno odmer- jen prostoru, se bomo omejili na tem mestu

u— Pribihodni teden se bo pričel jezikovni pouk za dijake srednjih šol. Posebni tečaj italijanske, nemške, latinske in grščine! Vpisujemo tudi ljudiskošolske učence. Vabilo posebno one, ki želejo izpolniti vrzelj v kakršnem koli jeziku. Honorar nizek! Vpisovanje dnevno od 8. do 12. ure. Repetitorij, Mestni trg 17, Ljubljana, Wolfsova 6.

u— Najlepši spomin — fotografija po- večava, tudi po vsaki stari sliki. FOTO BEM, Ljubljana, Wolfsova 6.

— Tečaj za popravne izpite. — Turjaški (Novi) trg 5. Tisti dijaki(inje), ki bo- do delali septembra popravne izpite, so vabljeni, da se udeleže našega tečaja za popravne izpite na Turjaškem trgu 5. ki se začne 5. avgusta. Poučujejo samo profesorji-strokovnjaki vse predmete. Temeljita strokovna priprava. Honorar nizek. Prijave dnevno od 9.—12. ure dopoldne: Turjaški (Novi) trg 5. Instrukcije.

u— Kličitev na državni 24.-76. Premog in drva na dom tvrdki Rudolf Jereb, Campova 8.

u— Popravni izpit boste najbolje opravili, če se vpisite takoj prve dne avgusta v učne tečaje v Lichtenfurternem zavodu. Poučevali bodo vse predmete samo gimnazijski profesorji. Vabileni so tudi dijaki(inje), ki nimajo popravnega izpita, a že kakšen predmet temeljito predelati. Učnina nizka. Vpisovanje od 2. do 5. avgusta trdih tečajev — Lichtenfurtern zavod, Ambrožev trg.

u— Premog in drva pri tvrdki »Gorivo«, Karlovska cesta 8. Tel. 34-35. — Lastnik Lojze Jerančič mlajši.

u— Vpisovanje v Gospodinjsko šolo za gospodarske gospodinje v Ljubljani. Prijave št. 11, se vrši vsoko soboto od 11. do 12. ure.

u— Učite se strojepisja! Novi eno-, dvo- in trimesni strojepisni tečaji (dnevnih in večernih) se prične dne 7. in 9. avgusta. Najuspešnejša desetostrena učna metoda. Specijalna strojepisna šola: Načrtača moderna strojepisnica, raznovrstni pisalni stroji. Pouk je dopoldne, popoldne ali zvečer po želi obiskovalcev. — Učnina je zmerna. — Posebni tečaj tudi za stenografijsko. — Počitniški tečaji so posebej priporočljivi za dijake-inje. — Zahajevanje prospetek: Trgovski učilišče »Christofor« učni zavod, Domobraska 15.

u— Stenografski tečaji v počitnjih se prične dne 9. avgusta. Korespondenčno in debatno pismo, parlamentarna stenogra- fija! Oddelki za začetnike in naprednjice. Posebni tečaji tudi za strojepisje. Počitniški tečaji so posebej priporočljivi tudi za dijake-inje. Učnina je zmerna. Informacije daje in sprejema prijave: Trgovski učilišče »Christofor« učni zavod, Domobraska 15.

u— Za dijake in dijakinje srednjih, stro- kovnih in meščanskih šol otvorimo dne 5. avgusta specjalni počitniški pouk iz vseh predmetov in jezikov. Namen našega počitniškega dela: temeljita priprava za dijake-inje, ki imajo ponavljalne izpite in posebej za dijake-inje, ki želijo dobro ponoviti učno tvarino in izpopolniti svoje znanje za prihodnje šolsko leto. Ločeni oddelki za šolah in razredih. Poučujejo samo gimnazijski profesorji. Učnina zmerna. Vpisovanje dnevno od 9.—12. in od 16. do 18. ure. Specjalne strokovne instrukcije za gimnazije in meščanske šole. Kongresni trg 2, II. nadst.

u— Tatočki živilskih nakaznic so se spet pojavili v Ljubljani ter so zadnje dni hodili posebno po Šiški in Zeleni jami, ki izdajajo za uradnike mestnega preskrbovalnega urada ter z raznimi predvezami od strank zahtevajo živilske nakaznice, naj jih vrnejo. Obenem je slepar strankam naročal, naj se zaradi vzetih živilskih kart čez nekaj dni zglaša v uradu. Marsikater stranke so predvzemili goljufom nasledne in jih karte res izročile. Mestni preskrbovalni urad spet opozarja vse prebivalstvo, da nikdar nikogar k strankam ne pošlja po živilske nakaznice, temveč stranko vedno povabi v urad, če je kaj treba. Z vsem po- udarkom opominjam vse prebivalstvo, naj ne naseda sleparjem, da ne izgubi kart, ker novih ni mogoče dobiti.

u— Pruski most zaprt. Ker bo mestni tehnični oddelki začeli v ponedeljek delati kanal na Trnovskem pristaništu, bo Pruski most prve dni tedna zaprt za ves promet.

KREMA ZA NEGO OTROK BABY-KOL MR. PH. J. KÓLÁR DOBI SE V VSEH LEKARNAH IN DROGERIJAH

u— Dr. Kuhar Andrej, javni notar, pre- selli 2. avgusta 1943 svojo pisarno iz Kodovske ulice v Dalmatinovo ulico št. 7, pritliče.

u— Zahvala. Vsem staršem dijakov, ki so v preteklem šolskem letu vpisali svoje sinove (hecerke) k nam, se najlepše za- hvaljujemo za zaupanje! Dijaki so v pre- težni večini pokazali prav lepe uspehe, za- to se priporočamo tudi v bodoči. Obenem sporočamo, da se bo pričel pouk za po- pravne izpite prihodnji teden. Poučevanje bomo dnevnno vsakega dijaka posebej iz vseh potrebnih predmetov. Honorar nizek! Vpisovanje dnevno od 8. do 12. ure. Kore- repitorij, Mestni trg 17, I.

u— Stenografski tečaj v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2, — dnevni in večerni — začetni in nadaljevalni, prične dne 9. t. m. Učnina zmerna, uspeh v kratkem času zajamčen. Izkoristite praktično prosti čas počitnic za doseganje tega najvažnejšega znanja v poslovnom in zasebnem udejstvo- vanju. Informacije in vpisovanje dnevno do 19. ure. Trgovski učni zavod, Kongresni trg 2.

u— Pred nakupom harmonik si oglejte veliko izbiro pravvrstnih harmonik (kla- virske, diatonične, kromatične) pri »Eve- rest«, Prešernova 44. Prodaja po nizkih cenih in proti garanciji.

pa pri izpreminjanju vode iz plinastega stanja v trdnem, imenovano sublimacijsko topoto vode. Množine utajene topote nikakor niso majhne in so celo za potek celega vremenskega mehanizma bistvene važnosti. Kar oglejmo si, kolikšne energije se skrivajo v vodnih hlapih:

Če bi se na primer v enem kilogramu zraka (ki zavzema v višini 1000 m približno 1 m² prostora) pre- tvoril samo 1 gram vodnih hlapov v tekoči ali trdno vodo, to je v kapljice ali kristale, in če bi ta kilogram zraka sprejel vso utajeno topoto, ki se pri tem sprosti, bi se segrel kar za 2,4 odnosno za 2,7°C.

Zamislimo se sedaj v mogočne energije, ki se v ozračju sproščajo pri tvorbi padavin. Stopimo v mislih na breg Donave in opazujmo vodne gmote, ki se valce po strugi. Koliko gramov, kilogramov in ton se vali proti morju! In vsak gram je oddal toliko topote, pri tem ko se je pretvoril v kapljice ali kristale, da bi segrel kar zrak do 10°C na vsakih 100 m.

Tako dospe zrak v predele višjih geografskih širin že zelo pomešan, v njem torej temperatura hitro pada z višino. Ko mora tak vlažen zrak na dolocenem mestu preiti kako oviro, na primer kako vzpetino, ali se digniti nad spodnji hladni polarni zrak, se začne vlažne zrake gmoti dvigati in ohlajati. Zaradi ohlajevanja se kmalu pojavi oblak in sproščajoča se latent-

močnost.

Načrtovali so pri sublimaciji v konden-

zaciji vode ozračje segreva, zrak po-

stači v višini nastajajočega oblaka

in se na tem podlagi podreže.

Obzirno zanimiv je ta potek segrejanja

ozračja po latentni topoti in prvo boljšo

temperaturo, ki se nato počasi spusti.

Obzirno zanimiv je ta potek segrejanja

ozračja po latentni topoti in prvo boljšo

temperaturo, ki se nato počasi spusti.

Obzirno zanimiv je ta potek segrejanja

ozračja po latentni topoti in prvo boljšo

temperaturo, ki se nato počasi spusti.

Gospodarstvo

Ukrep zoper stavbeno projekte Kamnikar Alojzij

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajinu na podstavi čl. 3. Kr. ukaza z dne 3. maja 1941, št. 291, preverjenega v zakon dne 27 aprila 1943, št. 385, glede na čl. 99, zakona o državnem računovodstvu, dne 6. marca 1918, s kasnejšimi spremembami z dne 27 junija 1921, z dne 22. januarja 1922 in z dne 5. decembra 1931, upoštevajoč, da je tvrda Kamnikar Alojzij iz Ljubljane, ki ji je bilo med drugim poverjenje gradnja javnih protiletalskih zaščitnih na Valvasorjevem trgu povzročila neljubo nezgodo, ker je pregodaj odvezela notranjo oporo betonskemu cevnemu zakloncu, smatralo, da je, kakor je takojšnja preškava načinljene dokazala, pripisati nezgodo površnosti in malomarnosti tvrde.

o d l o Č a:

Tvrda Kamnikar Alojzij iz Ljubljane je za celo enega leta, začenši z dne 15. julija izključena od kakršnih koli morebitne dodelitev v kateri koli obliki pri delih, spadajočih v njen tehnično poslovanje, ki bi jih odredil Visoki komisariat ali kateri koli drug javni urad Ljubljanske pokrajine. Izvete so pogodbene, ki se že izvajajo.

Ta dočka je takoj izvršna in se objavi v Službenem listu za Ljubljansko pokrajinou.

Ljubljana, dne 26. julija 1943.

Visoki komisar Giuseppe Lombraza.

Maksimalni cenik

za zelenjavo in sadje

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajinou je predpisal nov maksimalni cenik št. 13. za zelenjavo in sadje, uvoženo v Ljubljansko pokrajinou. Ta cenik velja od 2. avgusta t. i. naprej in dolže naslednje maksimalne cene (vse za kg: prva številka označuje cene v trgovini na debelo, druga pa cene v trgovini na drobno; v oklepkih so spremenjeni):

Cesen 6.50 lir na debelo — 3 lir na drobno (6.40—7.9); zelje glavljano 2.—2.50 (1.35 do 2.30); kolerabice 2.—2.40 (1.85—2.30); kumare 2.50—3.10 (2.35—2.90); čebula 1.65 do 2 (1.85—2.30); stročni fižel 5.10—6.30 (5 do 6.15); solata vseh vrst 2.75—3.30 (2.80 do 3.15); jačeniki (melansani) 3.45—4.30; grah 3.15—3.80 (2.95—3.60); paprika zelenja 2.90 do 3.60; paradižnik 2.10—2.70 (2.80—3.50); zelena 2.80—3.40 (2.75—3.35); špinaca 2.75 do 3.30 (2.65—3.15); bučke 3.10—3.80 (3 do 3.70); marelce 3.90—4.70 (3.75—4.55); jabolka I. 4.—4.90; jabolka II. 3.80—4.60; lumbene 4.50—5.50 za kos 0.55 (4—5 za kos 0.50); hruške I. 3.55—4.30; hruške II. 3.15 do 3.90; breske 3.00—4.70 (3.80—4.60); slive in češnje 2.90—3.60 (3.80—3.45).

Gospodarske vesti

Razdeljevanje krmil za prašiče. Po-krajinski prehranjevalni zavod obvešča vse rejece prašičev na podlagi mestne občine Ljubljane, da bo v tečenem tednu razdelil močna krmila za prašiče. Reje, ki želijo dobiti krmila, bodo prejeli nakaznice pri Prevodu, oddelitev na krmila, Gospodstva 12, dvorišče levo, in sicer 4. t. m. reje z začetnico A do J. 5. t. m. reje z začetnico K do P in 6. t. m. reje z začetnico R do Z.

Italijanska proizvodnja lanitala. Iz Rima poročajo, da je proizvodnja lanitala (umetno volno iz kazelina) v stalnem razvoju ne samo v Italiji sami, kjer je bilo to umetno vlakno ustvarjeno, temveč tudi že v številnih drugih državah. Tako obstajajo sedaj velike tvornice lanitala v Nemčiji, Franciji in Belgiji, ki vse proizvajajo to umetno volno po italijanskih patentih. Same italijanske proizvodnje je že leta 1941, dosegla 7000 ton in se bo lahko še znatno povečala, zlasti po vojni, ko bo v ta namen na razpolago več kazelina. Sedajna italijanska proizvodnja lanitala, s tremi zagrebškimi kandidati Gradjančić, Haškom in Concordi.

Na džavnem veslaščem prvenstvu Hrvatske, ki je bilo na Savi pri Trstu in na katerem se je v dveh dnevnih zbralo okrog 5000 gledalcev, je največ uspehov pobral zagrebški veslaški klub Gusaar. Na prireditvi so mnogo pozornosti vzbujale ženske, ki so v nekaterih tečkah po disciplini in celotnem vtiču celo prekašale moške.

Tudi plavalci one nedeljo niso držali križem rok. Na startu so bili — kar tako za izpolnitve seznama najboljših plavalcev po posebnih tabelah, ki jih je izdelala hrvatska plavala zveza — skoraj vsi najbolj znani predstavniki te sportne panoge med katerimi se je rajbol izkazal Milosav Vič, ki je postavil naslednje izide: na 490 metrov: 5:12, na 100 m prosti 1:02.6 — na 200 m prosti 2:21.8, kar je obenem nov hrvatski rekord. Med dekleji je Supernova na 100 m prosti prišla na 1:19.2, kar je tudi nova najboljša znamka na Hrvatskem.

Naš najmanj 4000 gledalcev je bilo isti dan tudi na drugi sportni prireditvi ki je predstavljal predvsem prijatev težkega sporta — boks. Na otru sta nastopila eba najbolj znana profesionalna boksarska — Župan in Drvarščak. Prvi je bil crvak ožača; drugi pa bo v zadnjem, kar je vseboval temu, da je po teži za 16 kg (župan tehtava samo 16 kg) v 10. kolu gladko k. o. počasi velikana.

njam na južni strani pa se naprej segreva in napihiha.

Odtok v višinah mora postati zelo močan, tako da se lahko v kratkem času razvije nad kondenzacijskim področjem obsežna depresija, ki je temo močnejša, čim več padavin izločenih zrakov.

Obsežne, do nekaj 1000 km široke depresije bi se nikakor na zemlji ne mogle pojavit, če bi na zračne mase ne delovala odkišenska sila, povzročena po vrtenu zemlje. To namreč odklanja vetrove v desno od smrč, v kateri se gibljejo, s čimer preprečuje prehitro izmenjanje zračnih pritiskov. Zrak sili tako po spiralni poti v središče depresije, in sicer v obrobni smeri urnega kazalca.

Vodni hlapci so povzročili zračni vrtine izrednih razsežnosti v vodoravnih smerih. Vrtnice meji na polarnih straneh na mizli polarni zraki. Nizki zračni tlak v vrtincu prisli k sebi tudi te težke mrzle zračne mase, ki kmalu začnejo z veliko jakostjo prodrijeti po zakriviljeni poti v središče depresije. Prodrijeti hlapci zrak se posebno močno sličajo zraku v dviganju (slika 3, kjer pomeni črtana črta mejo prodrijetja hladnega vala), tako da pospreme kondenzacijo in spočetka tudi življensko silo depresije. Toda po vrtincu (depresiji) povzroči-

zakasnill. V letu 1941, je banka zabeležila 1.70 milijona din čistega dobička, skupaj s prenosom iz prejšnjega leta pa znaša čisti dobiček 1.84 milijona din. Obenj zbor je sklenil, da se dobički porazi predvsem za okrepitev rezervnega fonda, kamor se iz fonda za tečnje difrence prenesе še 2 milijona din in iz fonda za dividende priravnih delnic 400.000 din.

S Švicarsko industrijo ur. V prvih letih vojne je imela Švicarska industrija ur težkočo pri izvozu, kar je bilo za to industrijsko panogo tem občutne, ker je Švica prisljena 95% svoje proizvodnje ur prodati v inozemstvo. Že lani pa se je situacija zboljšala, v zadnjem času pa je nastopilo veliko povpraševanje ur iz inozemstva, kar je v zvezi z okolnostjo, da so tvornice ur v raznih drugih državah v povečanem obsegu vključene v vojno proizvodnjo in se bavijo s proizvodnjo raznih predmetov s področja fin mehanike za vojne svrhe. Zato se je povpraševanje po urah zapet v veliki meri usmerilo v Švici. Povpraševanje je predvsem za boljše ure, kakor tudi za vodotesne zapuste ure iz kremovega jekla.

SPORT

Kdo se znoji, je zdrav!

Pomenu znojenja za zdravje in odpornost v splošnem posvečajo ljudje vse premalo poznavne. Z znotrim izčrpa telo mnogo zastupljajočih, sestavim. Odtok izvira tudi, da dobri tečaji pred vsakim resnejšim nastopom radi poskušajo prej malo kratkega tečaja v trenikah, da se v njem segrejajo. Toplotna poživ krvni obtok v mišičju, pri tem pa se obenem na lahko označi vsa koža. Oboje je zelo koristno za odstranitev strupov iz telesa.

Močan krvni obtok izločuje iz mišic mlečno in ogljikovo kislino ter preprečuje otrplost in trdoto posameznih skupin mišičja. V ostalem pa je sploh važno za vsako leseno vežbo, da pride med njo nepokrita koča čim več na zrak in pod znoj. Kljor prihaja v dvakrat ali trikrat tedensko na sportni prostor ali v kopališče ali v televadnicu, ki ustvarja mnogo koristi, ker prav za prav stalno skrb za članjenje krvi in urejevanje krvnega obtoka. Vsaki vežbi pa mora potem slediti stopnički ali vsej kreplja prihja ter nagla ohladitev. Črdo tako skrbijo za svoje telo, se mu ne bo treba pritoževati nad majhnimi v velikimi nočnostmi, ki spravljajo »starječe« gospodev v slab voč, če niso za mladih let skrbeli za zdravje.

Drebč s Hrvatskega

Zadnja nedelja je na Hrvatskem muškarci v znamenju zelo bogatega sportnega spreda. Razen nogometnika, ki zdaj spravljajo pod streho zadnja srčanja za odpovedovanje v novem državnem praviku, so se kazali tudi plavaleci, veslači in boksarji.

Nedeljska tekma, za vstop v oči finale med zagrebško Concordijo in Škalom iz Sarajeva je bila zaradi slabih disciplin govorov prekinjena v prvi tretjini drugega polovice po stanju 1 : 0 za Concordijo. Zagrebški Ličen je v osješkem Gradjančku igral neodločeno 1 : 1 in vse tako kaže, da bo en tudi prisel med finaliste skupno s tremi zagrebškimi kandidati Gradjančić, Haškom in Concordijo.

Na džavnem veslaščem prvenstvu Hrvatske, ki je bilo na Savi pri Trstu in na katerem se je v dveh dnevnih zbralo okrog 5000 gledalcev, je največ uspehov pobral zagrebški veslaški klub Gusaar. Na prireditvi so mnogo pozornosti vzbujale ženske, ki so v nekaterih tečkah po disciplini in celotnem vtiču celo prekašale moške.

Tudi plavalci one nedeljo niso držali križem rok. Na startu so bili — kar tako za izpolnitve seznama najboljših plavalcev po posebnih tabelah, ki jih je izdelala hrvatska plavala zveza — skoraj vsi najbolj znani predstavniki te sportne panoge med katerimi se je rajbol izkazal Milosav Vič, ki je postavil naslednje izide: na 490 metrov: 5:12, na 100 m prosti 1:02.6 — na 200 m prosti 2:21.8, kar je obenem nov hrvatski rekord. Med dekleji je Supernova na 100 m prosti prišla na 1:19.2, kar je tudi nova najboljša znamka na Hrvatskem.

Tako je Almqvist, »Trideset kron« je izječjal tuje, »z ozirom na to, da sem v stiski.«

»Te vsa last?«

»Svede, svede, moj pokojni oče...«

»Nataknite ga na prst!« Mož je tako storil, pa mu je bilo takoj žal, kajti prstan je na njegovem mrljavišču prst kriesal. »Sedaj ti bom nekaj povedal, ti starci maloprične,« je vzkliknil Almqvist veselj, a je takoj znižal glas, kajti debel gošpod v bližini, s potno torbo v roki, je pravkar pogledal z zanimanjem sem. »S takšnimi izmisljotinami bi lahko napoijil koga drugega — mene pa ne. Ko sem bil še začetnik, sem sam lovil bedake.«

»Prstan sem našel malo prej pri blagajniškem okencu...« je začepil možak.

»Tvoje pravilje me ne zanimalo,« je menil Almqvist, »morda pa bi lahko požilista tistega strica z dežele tam. Na pol in poi seveda...« S tem je vzel enemu prstan, ga strokovnjaško potekal in dejal potem zelo glasno: »Lep kos, škoda, da nimam toliko denarja pri sebi!«

Namen je dosegel, kajti stric z dežele se je počasi približal.

»Mož potrebuje denarja za vozovnico,« je dejal Almqvist debeluhi. »Ali se razume, da je porabil za kurivo, mnogo so jo tudi spravili v skladislu, toda vse to ni niti pomagalo. V kampanji 1938-39 je izvabil Brazilija 16.300.000 vrc kave, v kampanji 1939-40 pa 15.000.000. Ta izvorna politika je pa povzročila med južno in srednjameriškimi pridelovalci kave težkoč. Večji dogodki v Evropi so pa še bolj zamotali problem brazilske kave.«

Počasno se je nekajko zboljšal, ko je bila leta 1940 sklenjena mednarodna pogodba med državami, ki je izključevala svečeno konkurenco. Toda vprašanje prasečkov kave ni uredila. Zdravne države so steči kupovale več kave v Braziliji, poleg tega se je pa pripravljala ustanovitev posebnega zavoda, ki bi spravljalo prasečke kave za poznejši izvoz v Evropo. Toda po zadnjem sezoni v lanskem letu so se zelo poslabšali možnostni izgledi za izvoz kave zaradi pomanjkanja ladij. Dočim so jemale USA v prvem letu večjavnični panameriški pogodbe okrog 30% južnoameriške kave preko normalne in potem bi bil v aprilu 1942 kontingenec sklenjen na 75% enega iz leta 1941, je priskočil 1. septembra novo skrenje na 65%. Temu se je pa pridružila še odredba, da se sme kava prevažati z ladjami samo, če je bilo prej izdano uvozno dovoljenje.

Tako je nastal na južnoameriškem trgu zraven težak potok v USA so morale seči po začetnih ukrepih, da bi se preprečili finančni potop v Braziliji, kjer se prideluje največ kave. Z Brazilijo je bila sklenjena pogodba, po kateri so se USA zavezale prevzeti do septembra 1943 750 milijonov kg kave za 154 milijonov dolarjev. V tej

Dejaj je in odsel z zadovoljnim smehom.

Najmanjši planet

Tako zvani mali planeti ali planetoidi izpoljujejo v sončnem sistemu prostor med Marsom in Jupiterom ter nadomeščajo na ta način manjšajoči večji planet, ki bi ga potrebovali prilagovati v tem pasu. Zadnja objavljena statistika o planetoidih pravi, da je na načinu 1024 malih planetov. Nedavno pa je to statistiko izpolnil prof. Starke, vodja Kopernikovega zavoda v Berlinu-Dohlemu, ki pravi, da se je posrečilo ugotoviti načinu 515 planetoidov ter tudi njih velikost. Podatki, ki jih astronom objavlja na podlagi lastnih proučevanj, pravijo, da ima izmed 1539 malih planetov 229 med njimi premer, ki znaša jedva 20 km. Večina planetočnih, namreč 1539 malih planetov, pa je vredno izpolnil prof. Starke, vodja Kopernikovega zavoda v Berlinu-Dohlemu, ki pravi, da se je posrečilo ugotoviti načinu 515 planetoidov ter tudi njih velikost. Podatki, ki jih astronom objavlja na podlagi lastnih proučevanj, pravijo, da ima izmed 1539 malih planetov 229 med njimi premer, ki znaša jedva 20 km. Večina planetočnih, namreč 1539 malih planetov, pa je vredno izpolnil prof. Starke, vodja Kopernikovega zavoda v Berlinu-Dohlemu, ki pravi, da se je posrečilo ugotoviti načinu 515 planetoidov ter tudi njih velikost. Podatki, ki jih astronom objavlja na podlagi lastnih proučevanj, pravijo, da ima izmed 1539 malih planetov 229 med njimi premer, ki znaša jedva 20 km. Večina planetočnih, namreč 1539 malih planetov, pa je vredno izpolnil prof. Starke, vodja Kopernikovega zavoda v Berlinu-Dohlemu, ki pravi, da se je posrečilo ugotoviti načinu 515 planetoidov ter tudi njih velikost. Podatki, ki jih astronom objavlja na podlagi lastnih proučevanj, pravijo, da ima izmed 1539 malih planetov 229 med njimi premer, ki znaša jedva 20 km. Večina planetočnih, namreč 1539 malih planetov, pa je vredno izpolnil prof. Starke, vodja Kopernikovega zavoda v Berlinu-Dohlemu, ki pravi, da se je posrečilo ugotoviti načinu 515 planetoidov ter tudi njih velikost. Podatki, ki jih astronom objavlja na podlagi lastnih proučevanj, pravijo, da ima izmed 1539 malih planetov 229 med njimi premer, ki znaša jedva 20 km. Večina planetočnih, namreč 1539 malih planetov, pa je vredno izpolnil prof. Starke, vodja Kopernikovega zavoda v Berlinu-Dohlemu, ki pravi, da se je posrečilo ugot

Kaj povedo imena denarja

Za starimi imeni denarja se pogoste skriva zgodovina nastanka novcev — Zanimiva starejša in novejša imena

V zvezi z denarjem so nastali številni ljudski reki, ki kažejo, kako velik vpliv ima denar na življenje. Takšen najznačilnejši rek je, da je denar sveta vladar. Oblast denarja v resnici sega zelo daleč, tudi na področje jezika. Oimenih denarja pri nas smo ob neki prilikah že pisali; posneli smo nekaj podatkov iz razprave V. Steske »Naši denarji in kranjske spominske svetinje« (»Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko«, 1900). Se obširnejo in izčrpnejšo razpravo o imenih za denar je napisal jezikoslovec Stanko Bunc v »Slovenskem jeziku« 1940: »Imena za denar na Slovenskem.«

Prvi denar pri nas

Pisec najprej opozarja, da Slovenci nismo prinesli ob naselitvi v novo domovino nobenega denarja. V prvih stoletjih po naselitvi ni bilo nobenega trgovskega prometa, ker so bile stare trgovske zvezze pretrgane v gospodarsko življenje povsem spremenjeno, zato pa tudi niso potrebovali denarja kot plačilnega sredstva. Ko so pa Slovenci izgubili politično samostojnost, so prevzeli denar svojih gospodarjev. Dolga stoletja je bil pri nas v rabbenški in nemški denar. V naših krajih se je najprej razširil denar, ki je imel svoj nastanek v uredbi rimskega cesarja Konstantina Velikega, ki je okrog leta 312. po Kr. uvedel na mesto dotedanjega aureusa denar solidus. Nemški denarni sistem se je razvil na osnovi denarnih reform Karla Velikega. Rimski solidus so tedaj imenovali Šiling in bil je osnova računske enote. Imel je 12 delov, denarjev, ki so jih imenovali pfenigi. 20 Šilingov je bila libra ali funt. V naših krajih se je pa funt po vplivu bizantinskega zlatega solida delil na 8 Šilingov, Šiling pa na 30 pfenigov. Vzorec pfenigov, ki so jih kovalne pri nas gospose, so bili bavarski in regensburgski pfenigi. V starejših časih so bili pri nas zlasti cenjeni breški pfenigi iz kovinice salzburških škofov v Brežah na Koroskem. V Ptuju, Rajhenburgu in Brežicah. Dajje je imel veljavno denar koroskih vojvod iz kovinice pri Sv. Vidu ob Glini, v Velikovcu. Kostanjevici in Ljubljani. (O ljubljanski kovinici denarja smo pisali že posebej.) Omeniti je treba še novice habenberških grofov iz kovinice v Beljaku in Grebinju, dalje denar celjskih grofov in seveda denar ogledskega patriarha.

Najstarejša ohranjena imena

Denar, ki se je ohranilo vsaj njegovo ime, ceprav ne več tudi njegova veljava, je prišel v rabo najprej v 13. in 14. stoletju. Tako so po mongolskem vpadu leta 1241. začeli breški pfenige izpodrivati graski pfenigi iz kovinice stajerskih deželnih knezov v Gradišču, v sredini 14. stoletja pa dunajski pfenigi, ki so jim dali ime vinar; kovali so jih habsburški vojvode od 13. do 14. stoletja v Dunajskem Novem mestu. V drugi polovici 15. stoletja je med denarno krizo skoraj povsem propadel dotedanji denarni sistem. Tirolski denarni red je vplival tudi pri nas in uveden je bil novi sistem; uveljavil se je krajcar, ki je veljal 4 pfenige. Uveden je bil tudi renški zlatnik imenovan goldinar ali rajniš (po Reni). Goldinar je veljal v dobi Friderika III. 60 krajcarjev. Denarni sistem se je seveda spremnil še potem. Izdane so bile cesarske denarne uredbe in po terzijanskem dogovoru o konvencionalnem tečaju je bil uveden tolar. Pozneje so kovance začeli zamenjavati bankovci in tako je denar začel izgubljati svojo klasično obliko. Leta 1852. je bila uvedena avstrijska veljava in poslej je bil goldinar razdeljen na 100 krajcarjev. Zlatna kronska veljava je pa bila uvedena pred 50 leti, leta 1892; kronska je veljala 100 vinjarjev.

Stara imena denarja

Razumljivo je, da imena denarja pri nas v preteklosti niso bila domačega izvora, ker je pač bil tudi denar tuj. Jezikoslovec je ugotovil, da največ imen izvira iz nemščine in italijančine, a nekaj tudi iz madžarsčine, latinske in celo iz grščine in tursčine. Kakor smo že opozorili v prvem članku, pomenijo najstarejša imena hkrati ime za utež. V starih časih so namreč merili vrednost kovin za kovanje denarja po njihovi teži in kovanega drobži. Niso šteli za večje vso, temveč so ga tehtali. Tako so nastala imena marka, funt, libra in talent. Sledi pozneje so začeli kovati denar po vsem določene teži in oblike. Tedaj so kovanci tudi dobili razne podobe in številke, da so jih lahko razlikovali med seboj.

Beneški denar preživel beneško republiko

Posebno cenjen je bil v starih časih beneški denar. Najbolj je slovel beneški zlaznik, cekin ali dukat. Nanj nas še spominja ime cekin, ki se še vedno precepi živ. Ni pa več splošno znano, kateri beneški denar je bil še v rabi. Omeniti je treba srebrne beneške solde v enotah po 20, 8 in 4, ki so jih imenovali: ventin,

osmak in kvartin. V rabi je bil tudi bakreni sold. Beneški zlatniki so bili tako priljubljeni in imeli so stalno veliko vrednost, da so bili v veljavi še v Avstriji do leta 1822., torej po razpadu beneške republike. Denar navadno preživel državo, vendar ga kmalu izpodne denar na nasledstvene države, izjemno pa je v tem primeru. Tudi avstrijski denar je preživel po svetovni vojni Avstrije, ne le v imeni. Tako kmetuje še vedno niso pozabili imena kronske. V naših krajih je bil v rabi avstrijski denar, sicer žigosan, do leta 1920. Krome so bile zamenjane z dinarjev v razmerju 4:1. V začetku je bil napravljen tudi drobž. Včasih se je pa celo prijetilo, da so razpoložili bankove, če ga niso mogli menjati, ter je bil tu pa tam v prometu razkosen denar.

Izvor imen

Jezikoslovec je ugotovil, da je bil denar poimenovan po naslednjih vidikih: po kovini, njeni teži, debelosti, velikosti, obliki in barvi; po kraju, kjer so novec najprej kovali; po številkah, ki so označevala vrednost novecev; po raznih podobah, ki so jih imeli na avceru ali reverzu; po izdajatelju novca ali napisu na njem; po raznih drugih posebnostih, ki so jih imeli novci po raznih krajih in v raznih časih. Kakor smo spreviale, so imena po kovini na primer naslednja: cekin (iz italijančine za zlatnik), pfenig, goldinar, groš itd. Po kraju so dobili imena med drugimi naslednji kovanci: Helar – vinar (po mestu Halle – Häller), korantan (breški pfenig, torej koroški denar po »carantanu«), rajner – Rainer (moneta de Rain), rajniš, rajnski itd. (po Rhenu), tolar (po Joachimsthalu), vinar (po imenu Wien) itd. Po številkah je dobile imena mnogo kovancev. Med ijduskimi imeni jezikoslovec našteva tudi na slednjih: cegnar, cegarica, cenan – desetica ali desetak (za 10 kron ali goldinarjev, pa

tudi za 10 krajcarjev ali grošev, iz nemščine: Zehner); centim (dandanes po uveljavljeni italijanskega denarja pri nas tudi centezim), stotinka (fr. centime, iz latinščine centimus; iz italijančine centesimo), tako so pri nas imenovali francoske stotinke; cvajar – dvojač ali dvojak, novec za dva solda, krajcarja ali vinarja, iz nemščine Zweier; cvancigar – dvajsetica. 20 krajcarjev, iz nemščine Zwanziger; doplar, dupler – dvojni tolar, kakršne so kovali v vsej Evropi; firar, firapocen – četrtrik, repar, iz nemščine Batzen, Vierer; jezerak – tisočak, iz madžarsčine ézer – tisoč.

Imena po podobah

Zanimiva so tudi imena, ki so nastala po podobah na denarju. Ime boks za četrtrik je nastalo iz nemščine Bokspfennig; ime je nastalo iz podobe kožula na kovanec. Drak so imenovali madžarski zlatnik, kakršne so kovali v 17. stoletju v Kremenicah. Novec je nosil na avceru podobo sv. Jurija z zmajem. Ime drak izvirja iz latinščine draco, nemško Drache – zmaj. Dobro znano je ime forint, istega izvora kakor njegove imenice: florint, florintnik, florintš (v prekmurščini) – iz imena evetice, ital. fiore, lat. flus; ta denar so začeli kovati v večji množini v letu 1252. v Florenci. Kovanci so imeli vtisnjeno mestni grb, ilijo, mesta Florence. Zato bi lahko tudi misili, da je denar dobril imen po kraju, kjer so ga kovali. Ime krajcar pa je nastalo iz podobe križa, ki ga je imel kovanec na reverzu. Ime kronske je razumljivo: kovanec je imel vtisnjeno krono. Madžarski imenje mariaš je kovanec, vreden 17 penzov, je nastalo po Marijinji podobi. Prav tako sta nastali imeni šmarina petica in šmarini tolar (šmarini – šentmarij). O zanimivosti imen denarja se bomo še pomenili kaj prihodnjic.

Najstarejše ceste pri nas

Kakšne so bile rimljanske ceste – Cesta med Nauportom in Emono

V dobi modernizacije cest in naraščajočega cestnega prometa, ko ceste prevezemo do železnice, kar jim je v prejšnjem stoletju odvzela, bodo najbrž marsikoga zanimali nekateri zanimivi podatki o najstarejših cestah pri nas – o rimskih cestah. Pravilno bi prav prav morali te ceste imenovati rimljanske ceste, ker hočemo povedati, da so jih delali Rimljani, kajti rimska cesta pomeni cesto v Rimu, a izraz se je tako udomačil, da ga ni več mogoče zamenjati z drugim.

Spomini na rimske ceste

Sledovi rimskih cest so se morski dobro hrani do novejšega časa. Spomini na rimske ceste so izredno živi; o rimske cestah pričajo številna krajevna imena. Tudi v Ljubljani je spominjal na antično cesto ime Rimsko cesto, se prej pa so ves okraj ob tej cesti imenovali Cesta. V Ljubljani so bili odkriti številni ostanki antične Emone; arheologi sodijo, da je bila Emona izmed vseh starh rimskih mest najbolje raziskana, pač predvsem zaradi tega, ker ozemlje Emone ni bilo dolgo zazidano. Kljub temu je nastala teorija, ki je bila pa seveda nezdružna, da Emona ni bila na ljubljanskih tleh, temveč na Igu, kakov kaže starostna karta: Emona je zaznamovana na desnem bregu Ljubljance in ne na levem.

Raziskovanje rimske ceste med Vrhniko in Ljubljano

Smer rimske ceste med Vrhniko in Ljubljano je ugotovil prof. Müllner. Pri tem se je v glavnem opiral na cestopis, karto »Tabula Peutingeriana«, ki ima Emono zaznamovano na desnem bregu Ljubljance. Zgodovinar Simon Rutar je izpodbil Müllnerjevo teorijo, sklicuje se na številne zgodovinske najdbe, ki jasno pričajo, kje je bila Emona, in naglasil je, da je bila Emona, in naglasil je, da je bila Emona, in zanesljiva, saj se po njej tudi Sava izliva v Adriatik in ne v Črno morje. – Sicer je pa podrobno raziskovanje rimske ceste med Vrhniko in Ljubljano tudi pokazalo, kje je bila Emona. Ena glavnih ugotovitev pri raziskovanju številnih rimskih cest pri nas je, da so bile stare ceste na kraju sedanjih cest, ali vsaj poleg, navadno vzopredno. To velja tudi za rimsko cesto med Vrhniko in Ljubljano. Rutar je to cesto dobro raziskal ter ugotovil marsikaj zanimivega.

Prometne zvezze med Nauportom in Emono

Cesta med Nauportom, rimskim mestom, ki je bil na kraju sedanja Vrhnika, in Emono je bila zelo potrebna že zaradi živahnega prometa med obema krajevoma. Sam vodni promet

ni ustrezal, nedvomno je pa bila tudi že tedaj dobro razvita plovba na Ljubljani. To moramo sklepati predvsem iz tega, ker Ljubljana kaže sledove regulacije v rimskih časih in ker so v Emoni uporabljali mnogo podpeškega kamna, ki so ga nedvomno dovozali po Ljubljani, kajti prevoz čez Barje, ceprav je bilo tedaj precej dobro osušeno in preprečeno s cestami, npr. verjeten. Nauportus je »municipium instar« – v njem so stanovali tudi rimski državljanji, pripadniki gospodarskih poklicev, in pečali so se predvsem s trgovino. Nauportus je bil torej trgovsko mesto. Nedvomno je bila dobro razvita trgovina med tem krajem in Emono, vsekakor je pa bil živalen promet zaradi tega, ker je skozi obe kraje držala velike ceste, ki je vezala Italijo s severnimi deželami. Zgodovinarji so tudi dognali, da je bilo v Nauportu skladische orožja in vojnih priprič. Kraj je bil pomembna trdnjava. O cesti med Emono in Nauportom govoriti tudi Tačitovo poročilo.

Kje je držala cesta?

Sedanja cesta še ni posebno starata. Naredili so jo Francozi v začetku prejšnjega stoletja. Pozneje je bila seveda večkrat popravljena. V francoskih časih najbrž ni bilo več jasnih sledov o rimski cesti ter se niso ozirali na njenem legu. Novo cesto so naredili v smeri, kolikor mogoče najbrži. Potrebovali so dobro prometno zvezo med morjem in Donavo. Plovba po Ljubljani je bila prepočasna in cesta je bila nujno potrebna. Cesta dela na Barju se pa bila težavna zaradi mehkih tal. Zato so se morali držati precej bližu obrobne gricje, ceprav so stremeli, da bi bila cesta čim krajev. Rimska cesta je držala bližu francoskih cest.

Odkriti sledovi stare ceste

Morda so naleteli na sledove stare ceste večkrat, a jih niso priznali posebne pomena ter se tudi niso zavedali, kaj so odkrili. Ob koncu prejšnjega stoletja je pa vrhniški župan Gabrijel Jelovšek odkril sledove stare ceste, ki je zbudilo tedaj veliko zanimanje. Zgodovinar Rutar je potrdil, da so bili odkriti res sledovi rimske ceste. Raziskal je ceste v vsej dolžini med Vrhnikom in Ljubljano. Z Vrhnik je držala rimska cesta najprej na istem kraju kakor sedanja cesta, njena smer se je spremenila pri km 14. Od tam je rimska cesta zavila naravnost proti Logu, medtem ko sedanja cesta leži bliže vzhodnemu gricju. Rimljani se torej niso tako bili mehkih tal, a ustvarili so za cesto dobro podlago. Rimska cesta je bila pri brzjavnem, drogu št. 273 oddaljena že 40 metrov južno od sedanja ceste. Tako so leta 1893 postavljali kozolec in dva

silovito je odbil oknico kvišku in kakor tiger skočil naprej na okensko polico, natop pa v sobo.

»Vojvoda« je zaklical, »najina ura je prišla!«

Njegov meč se je zabliskal pri luči sveč.

Ko je vjvodja zagledal Crnega gusarja, je prestrašeno vzkliknil.

»Me poznate, Van Gould?«

Starec ni odgovoril. S široko odprtimi očmi je strmel v nasprotnika, kakor da vidi prikazan.

Tudi markiza je bila vstala.

»Kaj pomeni to?« je očitno vprašala.

»Kdo se v roki vredeti v hiši markize?«

»Bermejo!« je zaklical.

»Gospod Ventimiljski in Roccabrunski ima navadno, da odhaja skozi vrata, ne skozi okno!« je ponosno odvrnil flobustir.

»Gospod Ventimiljski?... Črni gusar?« je prestrašena zajecila.

»Carmaux, prijatelji, k meni!« je zaklical flobustir.

Njegovi trije spremjevalci so zdaj z Jaro vred splezali v sobo. Carmaux in Stiller sta takoj zasedla oboja vrata, da bi onemogočila vjvodovi beg, sluzabnikom pa dostop v sobo.

Mlada Indijanka se je bila ta čas približala Flamcu. Z drhtljivim glasom ga je vprašala: »Se me spominjaš, vjvodova?«

Pridružen vzkrik se je iztrgal Flamčevim ustnicam: »Jara!«

»Da, Jara, ki se je nekoč zaklela, da bo maščevala

iztrebljenje svojega rodu!«

Puh in perje prodaja R. SEVER, Marijin trg 2 !

ogelna steba so naslonili na cestišče stare ceste, tako da ni bilo treba posebrega temelja, medtem ko se zadrga dva steba morali zabit v mehka tla kole (pilote).

Dolžina ceste

Na Logu, pri km 12-9 se rimska cesta in sedanja cesta stikata. Nasproti hiši št. 19 na rimske ceste spominja »mlinjka«, občestva ka men za šteje mlj. Ohranjen je njegov spodnji del. Mlinjek je iz podpeškega kamna. 80 centimetrov visok, s podstavkom pa 110 centimetrov. Napis je odlomljen in ostalo je le številko VIII. To pomeni, da je bil kraj od 8 milij od Emone. Osem rimskih milj znaša 11.830 metrov. Če stejemo kilometre od zacetka Tržaške ceste, je daljava do Loga ozna